

Stockholm den 26.5.2017

Till Justitiedepartementet

JU2017/01226/L2

Svenskt Forum för medling och konflikthantering, SFM har genom remiss den 16.2.2017 beretts tillfälle att avge yttrande över betänkandet Se barnet! (SOU 2017:2) SFM har endast yttrat sig avseende förslagen gällande Medling i avsnitt 10 i betänkandet.

Sammanfattning

SFM instämmer i förslaget att det ska finnas kompetens och lämplighetskrav för medlare.

SFM anser att kompetens- och utbildningskravet bör konkretiseras.

SFM instämmer inte i att förbehåll från parterna ska krävas för att sekretess ska gälla.

Det bör införas ett frågeförbud för medlare.

SFM stödjer och välkomnar förslaget att en medlare ska se till att barnet får relevant information och ges möjlighet att framföra sina åsikter eller inställning i frågor som rör barnet.

Medling

Medlarens kompetens och lämplighet 10.7.1 och 10.7.2

SFM stödjer och välkomnar förslaget att en medlare ska ha relevant utbildning och yrkeserfarenhet och vara lämplig för uppdraget. Vår uppfattning är att man bör konkretisera utbildningskravet och yrkeserfarenhetskravet.

Yrkeserfarenhet

Det bör anges vilka yrkesutbildningar som godtas för medlare, t ex socionom-, terapeut-, psykolog-, pedagog-, juristutbildning. Det bör även finnas krav på att man varit verksam inom yrket under viss angiven tid och arbetat inom områden som är relevanta för medling i familjemål, t ex att man arbetat med familjekonflikter.

Utbildningskrav

Gällande utbildningskravet bör det anges krav på ett visst antal utbildningstimmar inom familjemedling. Medlare kan ha väldigt olika utbildnings- och yrkesbakgrund. Detta är önskvärt, men medför olika kunskaper och styrkor. Det bör finnas krav på vissa gemensamma grundkunskaper som alla medlare som förordnas i familjemål bör ha, såsom kunskap om olika medlingsmetoder och verktyg, relevanta lagregler (Föräldrabalken, verkställighetsbestämmelser, kännedom om relevanta internationella förordningar och konventioner bl a FN:s barnkonvention), domstolsförfarandet, konflikthantering, kulturella frågor, barnets bästa samt barnperspektiv, barnsamtal, sekretess, riskbedömningar (maktobalanser, våld, missbruk, psykisk sjukdom).

Det bör även övervägas att efter grundutbildningen införa krav på vidareutbildning, årlig handledning och co-mediation, dvs att två medlare genomför medlingssamtalen gemensamt. Forskning visar att det är mycket viktigt med handledning för att kunna upprätthålla kompetens i en "metod" och att det även ger insyn (transparens) i medlingsarbetet.

Som jämförelse kan nämnas att utbildningskrav i *Storbritannien*¹ till familjemedlare innefattar en kurs om 8 dagar samt minst 4 timmars handledning per år, samt 10 timmar som co-mediator (gemensam medling med handledaren). En medlare i *Tyskland*² ha genomgått 120 utbildningstimmar, alt minst 90 timmar av motsvarande utbildning i utlandet, samt haft handledning genom minst 4 övervakade medlingsuppdrag alternativt co-mediation och att det finns ett fortbildningskrav om 40 timmar inom 4 år efter genomgången utbildning. I *Schweiz*³ kräver man att familjemedlare genomgått en familjemedlingsutbildning eller motsvarande om minst 240 timmar.

Att medlingen inte har slagit igenom i Sverige på samma sätt som i många andra länder får antas bero bl a på att kvalitén hos medlarna är ojämn och därmed även resultaten samt att det saknas förutsebarhet om hur medlingen går till. Ett krav på en grundutbildning för medlare i familjemål skulle medföra en jämnare kompetens hos medlarna samt sannolikt även att medlare arbetar mer enhetligt och efter tydligare metodmodeller, inom vilka medlaren kan lägga upp medlingen efter sitt egna arbetssätt och förutsättningarna i det enskilda fallet. Detta skulle leda till bättre förutsebarhet av vad medling innebär, hur medlingen går till och vad parterna kan förvänta sig.

Medlare som uppfyller kraven bör kunna erhålla särskild certifiering.

Sekretess - 10.7.3

SFM instämmer inte i att förbehåll från parterna ska krävas för att sekretess. Det är viktigt att medlingens konfidentiella och förtroliga karaktär säkerställs. Det ska dock finnas möjlighet att häva sekretessen om båda parter som deltagit i medlingsförfarandet önskar detta.

SFM instämmer i att den tystnadsplikt som följer av den föreslagna sekretessbestämmelsen ska ha företräde framför rätten att meddela och offentliggöra uppgifter.

¹<http://thefma.co.uk/training/train-to-become-a-mediator/>

²http://www.bmjv.de/SharedDocs/Archiv/Downloads/Verordnung_ueber_die_Aus_und_Fortbildung_von_zertifizierten_Mediatoren1.pdf?__blob=publicationFile&v=5

³http://www.swiss-mediators.org/cms2/fileadmin/dokumente/de/Reglemente16/Anerkennungsreglement_SDM_SVFM_13.02.2017.pdf

Frågeförbud - 10.7.4

SFM instämmer inte i utredningens förslag att det inte bör införas ett frågeförbud för medlare. SFM är av uppfattningen att frågeförbudet i rättegångsbalken även ska omfatta medlare enligt 6 kap. 18 a § FB.

I utredningen har angetts att som skäl mot att införa ett frågeförbud står principen om barnets bästa. Samförståndslösningar mellan föräldrar i frågor som rör vårdnad boende och umgänge får i regel anses vara bäst för barnet. Som angetts i betänkandet finns det stöd i forskning för att familjemedling leder till fler överenskommelser och fler fall av gemensam vårdnad. Forskning visar dessutom att ju bättre föräldrarnas relation fungerar desto färre barn med psykiska problem. För ett lyckat medlingsförfarande vill SFM framhålla vikten av att medlingens konfidentiella och förtroliga karaktär säkerställs. De parter som deltar i medlingen ska känna sig fria att på ett öppet och konstruktivt sätt lämna uppgifter av betydelse för medlingen till medlaren utan att behöva känna oro för att medlaren som vittne i en senare huvudförhandling ska behöva lämna dessa uppgifter. Det finns också anledning att anta att fler föräldrar kommer att vara intresserade av att delta i familjemedling om ett frågeförbud för medlaren föreligger. Ett frågeförbud kan antas öka förutsättningarna för föräldrarna att träffa en överenskommelse inom ramen för medlingsförfarandet, vilket som regel också får anses vara förenligt med barnets bästa. Inför domstolens dom i ett mål angående vårdnad, boende och umgänge är domstolens underlag i regel omfattande. Domstolen har möjlighet att besluta om snabbupplysningar samt att förordna om att vårdnad-, boende- och umgängesutredning ska utföras. Några eller samtliga av dessa utredningsåtgärder använder sig domstolen regelmässigt av. Därtill brukar såväl den muntliga som skriftliga bevisningen i vårdnadsmål i regel vara relativt omfattande. Risken för att uppgifter av betydelse för barnets bästa, som medlaren eventuellt fått kännedom om inom ramen för medlingsförfarandet, inte kommer till rättens kännedom genom övrig utredning, får därmed antas vara mycket begränsad. I den mån medlaren får kännedom om uppgifter som omfattas av anmälnings- och uppgiftsskyldigheten enligt 14 kap 1 § socialtjänstlagen har medlaren dessutom en skyldighet att anmäla dessa uppgifter till socialtjänsten. Vidare bör domstolen i så fall informeras om detta, vilket i sin tur kan föranleda domstolen att begära upplysning från socialtjänsten.

Barnets rätt att komma till tals 10.7.5

SFM stödjer och välkomnar förslaget att en medlare ska se till att barnet får relevant information och ges möjlighet att framföra sina åsikter eller inställning i frågor som rör barnet. Det är av vikt, att barnets eventuella åsikter eller eventuella inställning, klarläggs, i första hand till medlaren från barnet direkt, och i annat fall så långt det är möjligt på annat sätt.

SFM instämmer i förslaget att medlaren ska kunna hålla samtal med barnet trots att vårdnadshavaren/na motsätter sig detta. Medlarens uppdrag är att försöka få föräldrarna att nå en samförståndslösning som är förenlig med barnets bästa. Regleringen i barnkonventionen ger barnet en absolut rätt att komma till tals i frågor som gäller barnet. Att vårdnadshavare kan hindra att barnet kommer till tals i frågor som rör barnet är inte förenligt med regleringen i barnkonventionen. Därför bör medlaren ha möjlighet att höra barnet, utan att vara beroende av vårdnadshavarnas inställning i frågan för att fullt ut kunna ta tillvarata barnets intresse och bästa. Enligt utredningens förslag så framförs

att det endast i klara undantagsfall bör förekomma att en medlare talar med barnet när någon av föräldrarna motsätter sig det. Även om det finns omständigheter som talar för att en lyckad medling också bygger på att parterna samstämmt är överens om att barnsamtal ska hållas, kan det dock tänkas finnas situationer då medlaren bedömer att samtal med barnet, trots att någon av vårdnadshavarna motsätter sig detta, ska hållas för att kunna tillförsäkra sig om att en eventuell överenskommelse är förenlig med barnets bästa.

Det ska vara medlaren som ansvarar för att barnets rättigheter tillgodoses i medlingsförfarandet. Detta, liksom om medlaren själv ska genomföra barnsamtalen, ställer höga krav på medlarens kompetens (se SFM:s yttrande ovan med avseende på medlarens kompetens och lämplighet).

Det bör regleras hur barnets synpunkter ska redovisas av medlaren. Om medlaren åläggs en redovisningsskyldighet och om det inte införs något frågeförbud för medlare, innebär det att vad medlaren redovisar från barnsamtalen kan komma att påverka domstolens beslutsfattande. Det måste i så fall vara en förutsättning att medlaren har utbildning och erfarenhet av att prata med barn som är delaktiga i familjetvister. Endast de synpunkter som barnet medger bör redovisas. I den mån medlaren får kännedom om uppgifter som omfattas av anmälnings- och uppgiftsskyldigheten enligt 14 kap. 1 § socialtjänstlagen har medlaren däremot, oavsett barnets eventuella medgivande, skyldighet att anmäla dessa uppgifter till socialtjänsten.

Behövs en ny bestämmelse om vilka uppgifter medlars redogörelse ska innehålla 10.7.6

Det framgår av prop 2005/06:99 s 91 vilka uppgifter som normalt ska redovisas av medlaren till domstolen. Då det förekommit i inte obetydlig omfattning att medlare lämnat omfattande redovisningar och även egna bedömningar, bör det förtydligas i domstolens anvisningar, vilka uppgifter som ska redovisas.

SFM anser att endast en eventuell ömsesidig överenskommelse mellan parterna ska redovisas till domstolen, men inga uppgifter om vad som i övrigt förekommit under medlingen. Medlaren bör också informera föräldrarna om detta innan medling inleds samt att undantag endast kommer ifråga om det framkommer uppgifter som omfattas av anmälnings- och uppgiftsskyldigheten enligt 14 kap. 1 § socialtjänstlagen. Att föräldrarna godtar omfattningen av medlarens redovisningsskyldighet bör också vara en förutsättning för att medling ska inledas.

Om medlaren fullgjort sin anmälningskyldighet till socialtjänsten, bör rätten informeras om detta i redovisningen.

Övriga frågor

Tidsfrist 4 veckor

SFM anser att tidsfristen om 4 veckor fungerar eftersom det finns möjlighet att få förlängning. Det är bra att medlingsförfarandet har en kortare tidsfrist, eftersom parterna då inte upplever att medlingsförfarandet kommer att fördröja domstolsförfarandet i någon större omfattning.

Behovet att medling kommer in tidigt och behovet av medling innan domstolsprocess

Det är ett starkt önskemål från SFM att medlaren förordnas i ett tidigt skede i domstolsprocessen, eftersom förutsättningarna för att föräldrarna ska nå en samförståndslösning då är större. Det är också ett starkt önskemål från SFM att föräldrar ges möjlighet att inleda ett medlingsförfarande innan en domstolsprocess har initierats. Vår uppfattning är att medling inte kan likställas med de frivilliga samarbetsamtal som erbjuds genom Familjerätten. Idag kan parter endast tillgå ett medlingsförfarande som finansieras genom statliga medel om en talan redan har väckts vid domstol. Om medling skulle kunna inledas innan domstolsprocessen skulle föräldrar kunna välja en mer konstruktiv väg, förhoppningsvis helt utan att behöva initiera en domstolsprocess. En medling syftar till att minska konflikterna och till att söka och finna gemensamt acceptabla och långsiktigt fungerande lösningar för föräldrar och barn - vilket det är väl bekant att en domstolsprocess inte har samma resurser att åstadkomma. Det är en stor vinst för både samhället och de berörda familjerna om de kan välja att genomföra en medlingsprocess istället för en domstolsprocess. Både tidsmässigt, ekonomiskt och känslomässigt kan ökade möjligheter att genomgå ett medlingsförfarande innan en domstolsprocess har inletts gynna de enskilda familjerna och samhället.

Rättshjälp alternativt rättsskydd

Det är SFM:s farhåga att sådana mycket viktiga möjligheter för familjer i konflikt inte kommer att kunna bli verklighet om inte reglerna för såväl rättsskydd som rättshjälp förändras så att de också inkluderar rätt till ett visst antal medlingssamtal, innan någon av parterna stämt i domstol.